

PROBLEEMVERKENNING

Asielzoekers afkomstig uit veilige landen

15 November 2016
Taskforce V&M

1. Aanleiding

Mensen in nood zijn welkom om in Nederland waar hen een beschermde, veilige omgeving wordt geboden. Een verzoek om in Nederland te mogen blijven kan middels een asielaanvraag, een procedure waar de afgelopen periode veel mensen uit oorlogsgebied gebruik van hebben gemaakt. Sinds begin 2016 komen er vanuit de politie, COA, IND en de media signalen dat bepaalde groepen asielzoekers de asielprocedure mogelijk misbruiken. Mensen uit veilige landen doen een asielaanvraag terwijl ze geen kans maken op een verblijfsstatus omdat ze niet uit een onveilig gebied komen. Opvallend is dat juist deze groepen voor relatief veel overlast en criminaliteit zorgen. De samenstelling van die groepen uit veilige landen varieert: begin dit jaar ging het vooral om Albanen, daarna om Georgiërs en op dit moment gaat het vooral om Algerijnen en Marokkanen. Zij plegen voornamelijk vermogenscriminaliteit.

Dit document is een probleemverkenning van deze signalen (hoofdstuk 2 en 3) en een analyse van landelijke data over verdachte asielzoekers (hoofdstuk 4), waarbij gekeken wordt naar overlast en criminaliteit door asielzoekers uit veilige herkomstlanden. Daarnaast biedt deze probleemverkenning een aantal mogelijke oplossingsrichtingen (hoofdstuk 5) voor de aanpak van de onderliggende problematiek. Naast de in de voetnoten genoemde bronnen is hierbij gebruik gemaakt van gesprekken met experts en data uit BVH en PSH-V.

2. Asiel in Nederland

Een persoon krijgt asiel in Nederland als hij vluchteling is. Dat is iemand die terecht bang is voor vervolging in zijn land. Bijvoorbeeld omdat hij van een bepaald ras is of omdat hij bij een bepaalde sociale groep hoort, zoals homoseksuelen. Ook krijgen mensen asiel wanneer ze risico lopen op marteling, onmenselijke of vernederende straf of als de situatie in een land niet voldoende veilig is. Bijvoorbeeld als er oorlog is¹.

In lang niet alle landen ter wereld lopen mensen een risico op een van deze bedreigingen, dit zijn zogenaamde veilige landen van herkomst². Mensen die uit veilige landen komen hebben bijna nooit recht op asiel, en moeten na afwijzing terug naar hun land van herkomst.

Het aantal asielaanvragen in Nederland vanuit veilige landen van herkomst stijgt. Begin 2016 ging het voornamelijk om asielzoekers uit Oost-Europa, maar uit cijfers van de IND blijkt dat het aantal asielaanvragen van Marokkanen en Algerijnen de afgelopen maanden sterk zijn toegenomen³.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/wanneer-kan-ik-asiel-aanvragen-in-nederland>

² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/lijst-van-veilige-landen-van-herkomst>

³ IND, 2016. Migratieradar september 2016

Asielzoekers uit veilige landen moeten in de schaarse opvangplaatsen worden ondergebracht. Daarbij legt de arandeling van deze asielaanvragen extra druk op het asielsysteem en op de capaciteit van de politie in het identificatie- en registratieproces. Daarom is het van belang deze aanvragen zo efficiënt mogelijk te behandelen. In deze probleemverkenning wordt kort de procedure en de problematiek omtrent asielzoekers uit veilige herkomstlanden beschreven en worden oplossingsrichtingen gegeven om de druk op het asielproces en de politie op langere en korte termijn te verminderen.

2.1. Sporenbeleid

Om de efficiëntie van de asielprocedure te verhogen is het sporenbeleid ontwikkeld. Hierbij wordt in een vroeg stadium door de IND bepaald, hoe de procedure moet worden vervolgd. Zo kunnen onder andere evident kansarme aanvragen versneld worden afgedaan.

- Spoor 1 - Dublin procedure (een ander Schengen-land is verantwoordelijk voor de asielprocedure⁴)
- Spoor 2 - Veilige landen procedure
- Spoor 3 - Verkorte procedure voor kansrijke aanvragen
- Spoor 4 - Algemene asielprocedure (POL)
- Spoor 5 - Verlengde asielprocedure

2.2. Spoor 1

Tijdens het I&R proces van de politie wordt aan de hand van vingerafdrukken vastgesteld of de asielaanvrager al eerder asiel heeft aangevraagd in een andere Schengenland. Als dit zo is of als het in de procedure duidelijk wordt dat de asielaanvrager in een ander Schengenland is geregistreerd, dan dient de IND het verzoek om overdracht in bij het andere land. Dit is de zogenaamde Dublinclaim. Als de claim door het andere Dublinland wordt geaccepteerd, ontvangt de vreemdeling een overdrachtsbesluit. Hij wordt dan overgedragen aan de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V). Deze is verantwoordelijk voor de feitelijke overdracht van de vreemdeling. Het land dat verantwoordelijk is voor de vreemdeling is verplicht hem terug te nemen. In verband met deze overdracht is vaak een speciaal Dublin-laissez passer (vervangend reisdocument) nodig. Deze procedure kan de nodige tijd in beslag nemen (weken tot maanden) en hangende de procedure verblijft de asielzoeker op een locatie van het COA, zonder (binnenlandse) reisrestricties. Asielzoekers afkomstig uit een veilig land, die eerder aantoonbaar in een andere Schengenland zijn geweest of asiel hebben aangevraagd, worden niet in spoor 2 maar in spoor 1 behandeld.

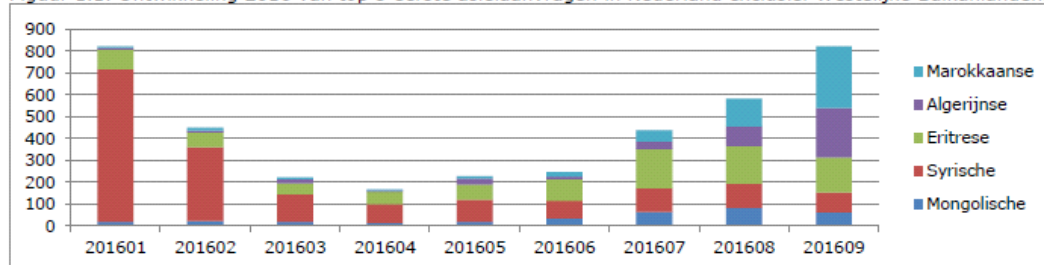
2.3. Spoor 2

Asielaanvragen van mensen uit veilige herkomstlanden vallen in principe in spoor 2. De procedure ziet er als volgt uit: De asielverzoeken worden afgehandeld in een snelle asielprocedure bestaande uit identificatie en registratie door de politie en een gehoor door de IND. De beslissing op de aanvraag is er binnen 1 week. Asielzoekers van wie het verzoek is afgewezen, moeten Nederland onmiddellijk verlaten. Zij worden in een vrijheidsbeperkende locatie geplaatst. Afgewezen asielzoekers die niet vrijwillig naar het land van herkomst vertrekken, worden gedwongen terug te keren. Een afgewezen asielzoeker uit een veilig land van herkomst krijgt een verbod om binnen 2 jaar het Schengengebied (26 Europese landen) in te reizen⁵.

3. Toename asielzoekers uit veilige landen

De IND vermeldt in de Migratieradar van september 2016 de top 10 nationaliteiten die een eerste asielaanvraag hebben gedaan in juli t/m september 2016⁶. In die top 10 staan 6 landen van herkomst die als veilig land zijn aangemerkt². Die landen zijn Marokko, Albanië, Algerije, Servië, Mongolië en Macedonië. Het totale aantal asielaanvragen is wel flink lager dan in dezelfde periode in 2015 (-67,3%).

Figuur 1.1. Ontwikkeling 2016 van top 5 eerste asielaanvragen in Nederland exclusief Westelijke Balkanlanden.

Bron: Metis januari t/m september 2016.

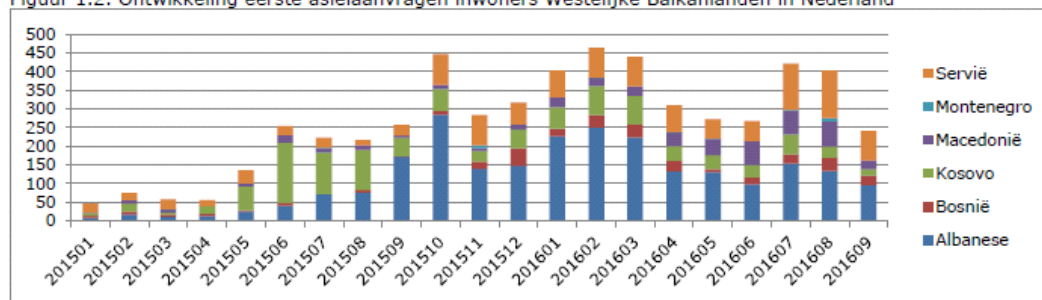
Bron: Migratieradar september 2016, IND

⁴ https://www.dienstterugkeerenvertrek.nl/Terugkeer_en_vertrek/Terugkeerproces/Reismogelijkheden/dublin-claim.aspx

⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/wat-gebeurt-er-met-asielaanvragen-van-mensen-uit-veilige-landen>

⁶ IND, 2016. Migratieradar september 2016

Figuur 1.2. Ontwikkeling eerste asielaanvragen inwoners Westelijke Balkanlanden in Nederland

Bron: Metis 2015 & januari t/m september 2016.

Bron: Migratieradar september 2016, IND

Wanneer we naar de instroomtrends in de figuren uit de Migratieradar kijken, zien we vooral een grote toename van Marokkaanse en Algerijnse asielaanvragers vanaf juli 2016 en een afname in september als het gaat om asielaanvragers afkomstig uit de Westelijke Balkanlanden. Ook in Duitsland is het aantal asielaanvragen van Marokkanen en Algerijnen toegenomen⁶.

In de periode januari 2016 t/m 18 september 2016 hebben 431 Marokkanen een asielaanvraag gedaan en 335 Algerijnen. In 2015 was de instroom van mensen uit deze landen veel lager, namelijk respectievelijk 80 en 40.

De IND spreekt de verwachting uit dat het aantal asielaanvragen van Albanese en Serviërs licht gaat dalen, maar dat er juist een lichte toename zal zijn van de asielaanvragen door Marokkanen en Algerijnen de komende paar maanden.

De Migratieradar van september 2016 vermeldt ook dat de Albanese en Serviërs over het algemeen naar Nederland komen na een asielaanvraag te hebben gedaan in Duitsland. Ook het overgrote deel van de Marokkaanse en Algerijnse asielzoekers die in 2016 asiel aanvraag in Nederland verbleef eerder in een ander Europees land, meestal was dat Duitsland. En groot gedeelte van de asielaanvragers kan dan ook geclaimd (Dublin) worden op Duitsland. Wanneer gevraagd wordt naar de redenen van een asielaanvraag in Nederland, worden vaak economische redenen genoemd en het positieve imago van Nederland.

Uit een steekproef van de IND⁷ blijkt dat 70,6% van de Marokkaanse aanvragen in spoor 1 (Dublin) is behandeld, 12,8% in spoor 2 (veilige landen) en 13,8% in spoor 4 (algemene procedure). Het grootste gedeelte van deze asielaanvragers is ongedocumenteerd en heeft dus geen identiteitspapieren bij zich. Voor de Algerijnen geldt dat spoor twee pas sinds kort van toepassing is en de asielaanvragen voornamelijk afgehandeld zijn in spoor 1 (75,3%) en spoor 4 (24,7%). Ook bij deze groep is het grootste gedeelte ongedocumenteerd. Uit deze cijfers wordt vooral duidelijk dat op het overgrote deel van deze asielaanvragen de Dublinclaim van toepassing is en de aanvragen in spoor 1 worden behandeld.

3.1. Ongedocumenteerd

Het grootste gedeelte van de asielaanvragers is ongedocumenteerd⁸. Dat wil zeggen dat ze geen (geldige) identiteitspapieren bij zich hebben. Het ongedocumenteerd een asielaanvraag doen zorgt ervoor dat de identiteit van de asielaanvrager en het land van herkomst moeilijker kan worden vastgesteld. Hierdoor is het ingewikkelder om het juiste spoor te bepalen.

Bovendien is het moeilijk om vast te stellen wat de achtergrond is van de asielaanvrager, wat implicaties kan hebben op het vlak van nationale veiligheid. Een ander probleem dat speelt bij de ongedocumenteerden is dat gedwongen terugkeer naar het land van herkomst niet mogelijk is als dat land de asielzoekers niet terug wil nemen. Ook niet naar veilige landen. Voor de asielzoekers die geen identiteitspapieren hebben moet het land van herkomst de mensen erkennen en een Laissez Passer verstrekken om hen terug te laten keren. Dit gebeurt lang niet altijd. Neemt het land van herkomst de mensen niet terug en hebben ze geen asiel gekregen in Nederland, dan is er voor deze mensen eigenlijk geen oplossing. Velen blijven toch in Nederland of elders in Europa en verdwijnen in de illegaliteit.

3.2. Buitenschuldvergunning

Soms willen afgewezen asielzoekers wel naar het land van herkomst vertrekken, maar is dat buiten hun schuld niet mogelijk. Bijvoorbeeld als het land van herkomst geen onderdanen terugneemt. In een dergelijk geval kan iemand een buitenschuldvergunning krijgen. De vreemdeling moet dan voldoen aan een aantal voorwaarden. Zo moet hij bijvoorbeeld kunnen aantonen dat hij de vertegenwoordiging van zijn land van herkomst om terugkeer heeft gevraagd. En lukt dat niet, dan moet hij bemiddeling vragen aan de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V). Kan de vreemdeling inderdaad niet terugkeren, dan stuurt DT&V een advies aan de IND. Meestal kent IND dan een buitenschuldvergunning toe.

⁷ IND, 2016. Analyse van eerste asielaanvragen van Marokkanen en Algerijnen. Motieven en Reisroutes.

⁸ NVIK, 2016. Monitorbericht. Handhaving en toezicht in het kader van de asielstroom 2016. Editie 44.

3.3. Criminaliteit en overlast

In de eenheid Noord Nederland wordt een toename gesignaleerd van overlast en criminaliteit gepleegd door asielzoekers afkomstig uit veilige landen. Asielzoekers afkomstig uit veilige landen worden na registratie en identificatie in AZC Ter Apel geplaatst. Omdat de maximale capaciteit van Ter Apel bereikt is, zijn er overlooplocaties gecreëerd: Gilze Rijen, Amersfoort en Dronten. Asielzoekers die problemen veroorzaken op hun eigen opvanglocatie worden overgeplaatst naar andere locaties. Omdat asielzoekers afkomstig uit veilige landen in eerste instantie in Noord Nederland worden geplaatst, is het logisch dat daar ook als eerste deze problematiek wordt gesignaleerd en als ernstig wordt ervaren. Dat wil niet zeggen dat de problematiek regionaal is, zeker niet omdat tegenwoordig ook op andere locaties asielzoekers uit veilige landen worden gehuisvest.

De eenheid Noord-Nederland heeft aan de hand van politiegegevens over incidenten op en rond COA-locaties een verdiepende analyse gemaakt op verdachten afkomstig uit veilige landen⁹. De belangrijkste conclusie van deze analyse is dat 75% van de aangehouden verdachte asielzoekers wonende op een COA-locatie in de periode 1 januari 2016-1 juli 2016 in Noord-Nederland uit een veilig land komt. De Georgische asielzoekers vormen de grootste groep verdachten. Het aandeel asielzoekers uit Noord-Afrika neemt daarnaast sterk toe. De meest gepleegde misdrijven door asielzoekers zijn diefstallen. 14 Procent van de verdachten in de onderzochte groep van de eenheid Noord-Nederland pleegde een delict buiten die eenheid, veelal in de grote steden. Dit staft de veronderstelling dat de problematiek niet alleen regionaal is maar een landelijk karakter heeft.

Uit de rapportage 'Analyse van eerste asielaanvragen van Marokkanen en Algerijnen. Motieven en Reisroutes' van de IND (2016), blijkt op basis van informatie uit de politiestructuren dat tussen 1 januari en 1 september 2016, 35 registraties in BVH zijn opgemaakt met minstens 1 aangehouden Marokkaanse asielzoeker en 54 met minstens 1 aangehouden Algerijnse asielzoeker. Winkeldiefstal is het delict dat het meeste voorkomt. Ook overige overtredingen WvSr, diefstal, huisvredebreuk en eenvoudige en zware mishandeling komen ook voor maar in mindere mate).¹⁰

Het COA meldt in dezelfde rapportage dat op basis van het raadplegen van hun systeem (IBIS) blijkt dat deze groepen voor relatief veel overlast zorgen binnen de opvanglocaties. Per maand worden ongeveer 200 incidenten met betrekking tot agressie geregistreerd.

4. Analyse landelijke cijfers

In navolging van de eenheid Noord-Nederland, zijn ook de landelijke cijfers bekeken en geanalyseerd. De landelijke cijfers zijn afkomstig van het Nationaal Vreemdelingen Informatie Knooppunt (NVIK) en betreffen alle asielzoekers die zich tussen 1 januari 2016 en 9 november 2016 hebben gemeld in een ID-straat en die ook als verdachte van een misdrijf zijn geregistreerd in PSH-V.

4.1. Alle verdachte asielzoekers

In deze paragraaf worden alle misdrijven besproken waarbij een asielzoeker als verdachte is geregistreerd, het gaat hier niet alleen om veilige herkomstlanden. Ook worden een aantal kenmerken van de unieke verdachten besproken, een aantal van hen is namelijk meerdere keren verdachte geweest van een delict.

Het gaat in de onderzoeksperiode in totaal om 707 misdrijven waarbij een asielzoeker als verdachte is geregistreerd in PSH-V. Bij 460 van die misdrijven zijn de verdachten afkomstig uit een veilig land van herkomst (65%). In figuur 2 is de verdeling te zien.

Figuur 2. Verdeling delicten veilig herkomstland verdachte

⁹ Eenheid Noord-Nederland, 2016. Duiding van het aandeel delicten van vluchtelingen afkomstig uit veilige landen verblijvende op coa locaties in Noord-Nederland.

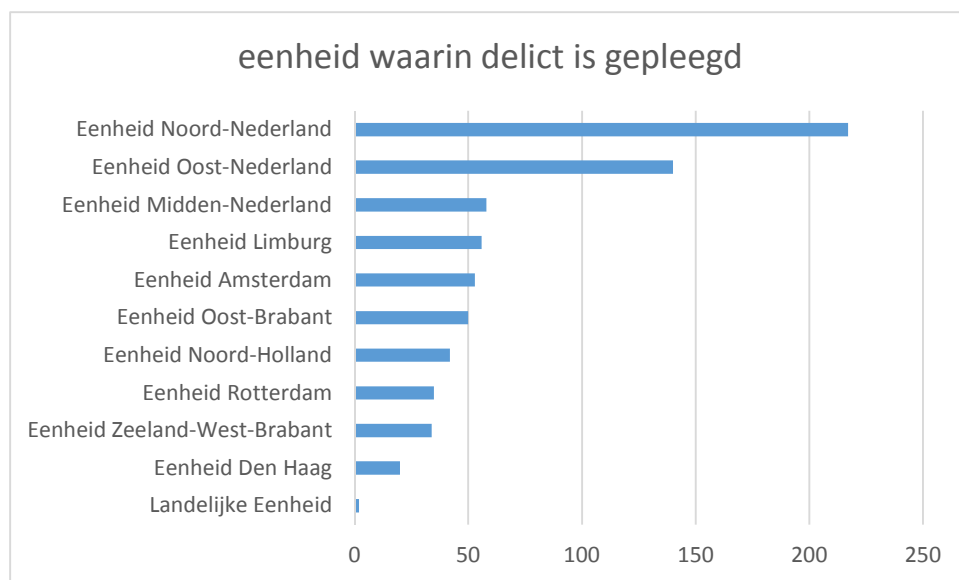
¹⁰ IND, 2016. Analyse van eerste asielaanvragen van Marokkanen en Algerijnen. Motieven en Reisroutes.

Als we kijken naar de soorten delicten waarvan asielzoekers worden verdacht, zie we dat dat voornamelijk winkeldiefstallen zijn. Winkeldiefstallen betreffen 45% van alle geregistreerde delicten waarbij een asielzoeker verdachte is. Verder valt in figuur 3 op dat het merendeel van de top 10 bestaat uit vermogensmisdrijven.

Figuur 3. Top 10 delicten en overtredingen met asielzoeker als verdachte

De eenheid Noord-Nederland signaleerde als eerste de problematiek rondom bepaalde groepen verdachten afkomstig uit veilige landen. Wanneer gekeken wordt naar alle misdrijven gepleegd door alle verdachte asielzoekers, dan blijkt dat alle eenheden hiermee te maken hebben. Noord-Nederland is wel de eenheid waar de meeste delicten zijn gepleegd met een asielzoekers als verdachte, eenheid Oost-Nederland volgt op de tweede plaats en op afstand volgen de overige eenheden (zie figuur 4).

Figuur 4. Politie-eenheid waarin de delicten zijn gepleegd

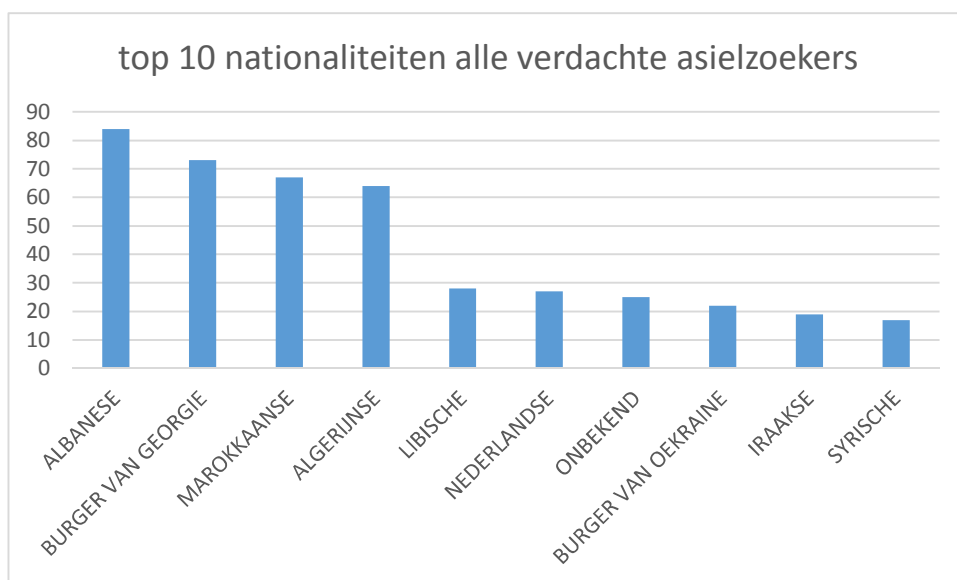
Zoals eerder vermeld zijn een aantal verdachten verantwoordelijk gehouden voor meer dan 1 delict. Wanneer een selectie wordt gemaakt op basis van vreemdelingnummer blijkt, dat er 561 verdachten geteld kunnen worden. In tabel 1 is te zien dat een persoon zelfs verdachte is bij 13 delicten en een ander van 7 misdrijven.

aantal verdachten	aantal delicten per verdachte
1	13
1	7
4	5
4	4
14	3
72	2
465	1
561 (totaal aantal unieke verdachten)	

Tabel 1. Aantal misdrijven waarbij asielzoeker als verdachte is geregistreerd op basis van vreemdelingsnummer

6 vreemdelingsnummers zijn meerdere keren in gebruik door waarschijnlijk verschillende personen. Het is niet bekend waar dit registratieprobleem precies ligt; in PSH-V, BVH of dat er een vorm van fraude plaats heeft gehad. Wanneer naar de combinatie van naam en geboortedatum¹¹ wordt gekeken in plaats van naar het vreemdelingsnummer, blijkt dat het om 566 verdachte asielzoekers gaat. Voor de volgende grafieken is gebruik gemaakt van deze laatste selectie en gaat het dus om 566 personen in totaal.

De nationaliteiten van de verdachte asielzoekers zijn in figuur 5 weergegeven, althans de top 10, want in totaal zijn er 52 nationaliteiten geteld¹². De nationaliteit die het meeste voorkomt is de Albanese, gevolgd door de Georgische, Marokkaanse en Algerijnse.

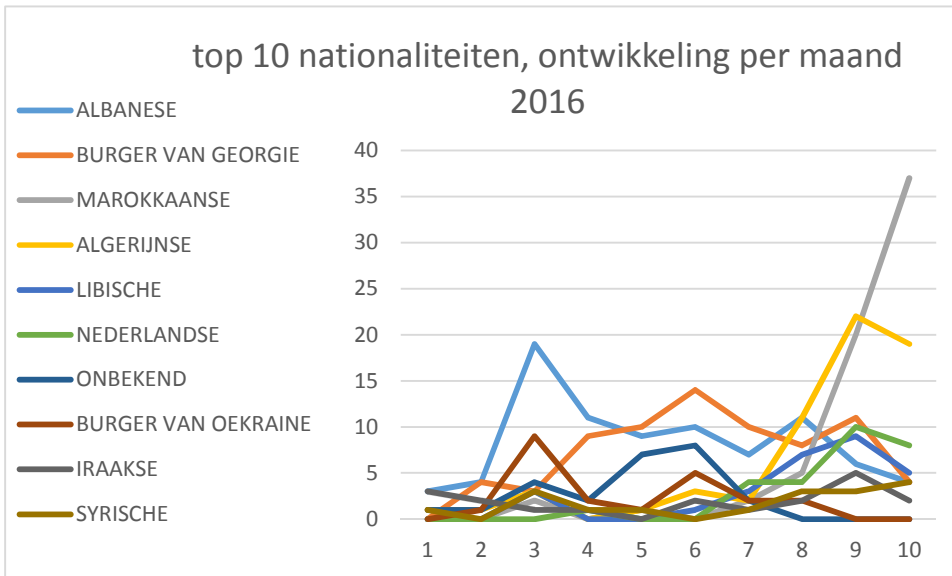

Figuur 5. Top 10 nationaliteiten alle verdachte asielzoekers

De ontwikkelingen per maand zijn beschreven in figuur 6, waarbij wat opvallende zaken te zien zijn. Hoewel de Albanese en de Georgische nationaliteit het vaakst voorkomen, lijken deze in de loop van 2016 wel te zijn afgenomen. In maart 2016 is er een piek te zien in het aantal Albanese verdachten en in juni 2016 een piek in aantal Georgische verdachten. Wat nog meer opvalt, is de sterke toename van verdachte asielzoekers met de Marokkaanse en Algerijnse nationaliteit vanaf juli 2016 en dat de top 10 voor een groot deel bestaat uit asielzoekers afkomstig uit veilige landen. Wat de oorzaken zijn van de plotselinge toename, is niet bekend.

¹¹ Hier voor is gebruik gemaakt van de zogenoemde lange kenocode.

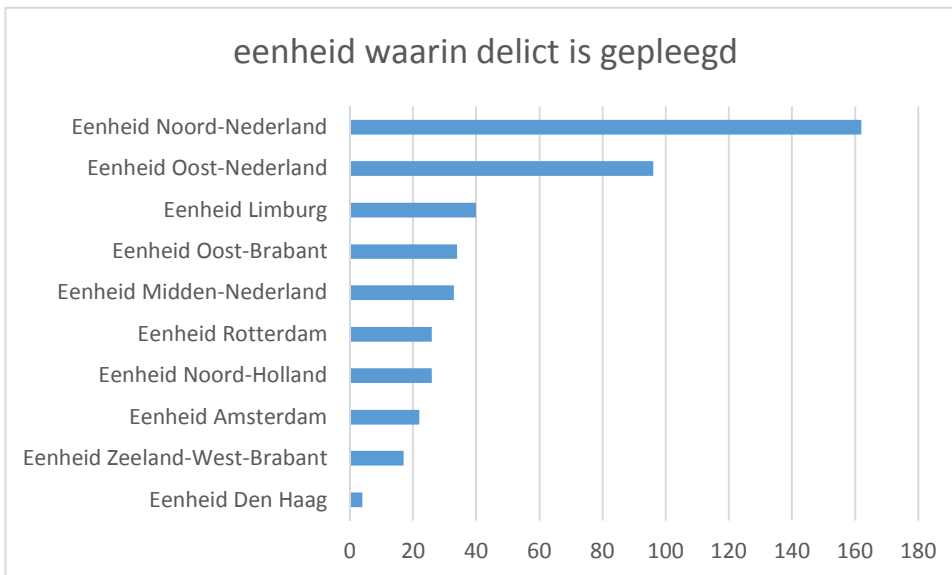
¹² . De oplettende lezer ziet ook dat de Nederlandse als nationaliteit meegenomen is, dit blijkt een registratiefout te zijn in BVH. In BVH wordt blijkbaar de nationaliteit niet altijd correct ingevoerd, wat onwenselijk is voor een goede analyse.

Figuur 6. Nationaliteiten verdachten per maand in 2016

4.2. Analyse cijfers veilige landen van herkomst

In deze paragraaf wordt verder ingezoomd op de verdachten die afkomstig zijn uit een veilig land van herkomst en die dus nagenoeg geen kans maken op een verblijfsvergunning. In de vorige paragraaf werd al aangegeven dat het om 460 delicten gaat waarbij de verdachte een asielzoeker is afkomstig uit een veilig land. Van die 460 gaat het bij ruim de helft om winkeldiefstal (52%) en is het grootste gedeelte gepleegd in Noord-Nederland, wat vergelijkbaar is met de cijfers uit de vorige paragraaf en met de analyse die in de eenheid Noord-Nederland heeft plaatsgevonden¹³. In figuur 7 is de verdeling per eenheid te zien.

Figuur 7. Politie-eenheid waarin delict is gepleegd

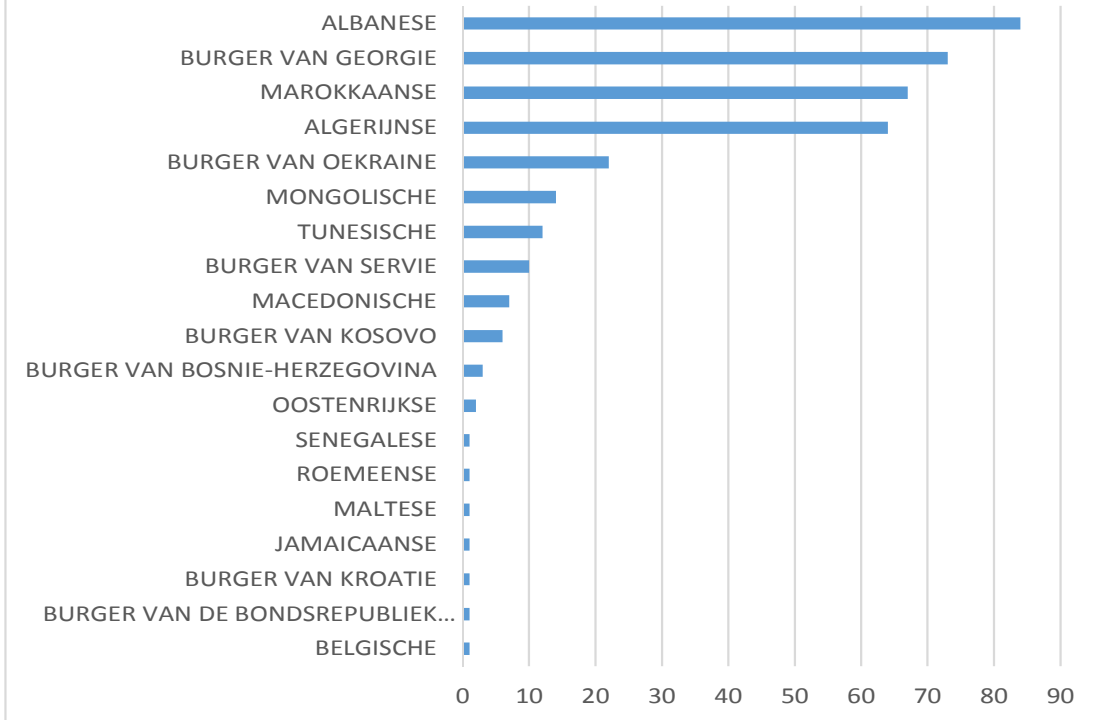
In totaal gaat het om 371 unieke verdachten¹⁴ die uit een veilig land afkomstig zijn die samen verantwoordelijk zijn voor de 460 misdrijven.

Als alle nationaliteiten van verdachten uit veilige herkomstlanden op een rijtje worden gezet, blijkt het om 19 nationaliteiten te gaan. In figuur 8 zijn al die nationaliteiten weergegeven en is duidelijk te zien dat de problematiek voornamelijk zit rond verdachten afkomstig uit een aantal Oost-Europese en Noord-Afrikaanse landen. De top 5 bestaat uit de Albanese, Georgische, Marokkaanse, Algerijnse en Oekraïense nationaliteit.

¹³ Eenheid Noord-Nederland, 2016. Duiding van het aandeel delicten van vluchtelingen afkomstig uit veilige landen verblijvende op coa locaties in Noord-Nederland.

¹⁴ Op basis van een combinatie van naam en geboortedatum (kenocode)

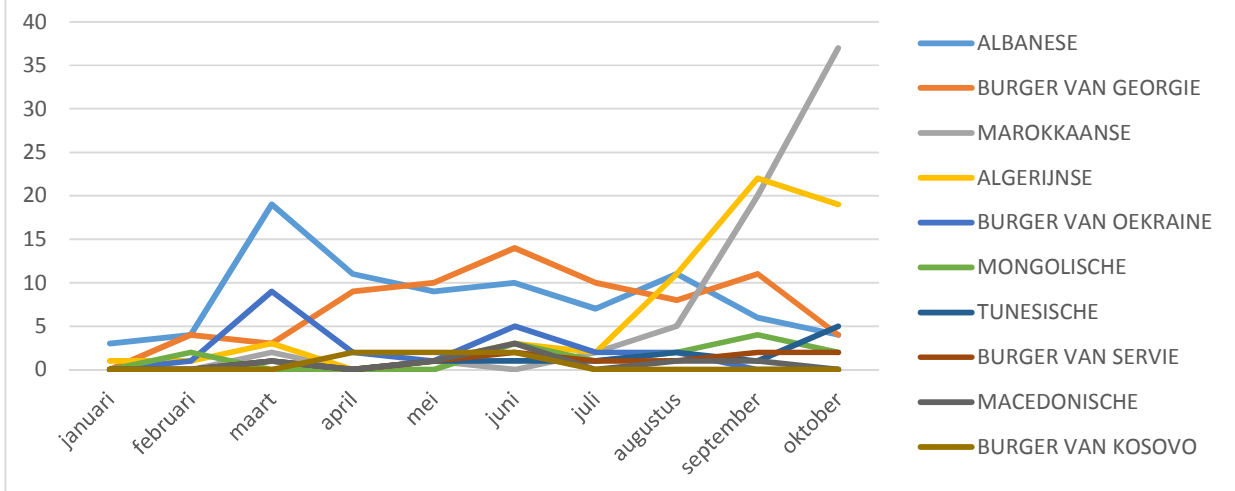
aantal verdachten per veilig land van herkomst

Figuur 8. Aantal verdachten per veilig herkomstland (unieke verdachten)

De ontwikkeling van het aantal verdachten uit veilige herkomstlanden per maand is- als gekeken wordt naar de trends- grotendeels gelijk aan figuur 6 in de vorige paragraaf. Dat komt doordat een aantal van de veilige landen ook in die tabel aanwezig waren. In figuur 9 is dezelfde trend te zien van de toename van het aantal Marokkaanse en Algerijnse verdachten en de afname van de Albanese en Georgische nationaliteit onder de verdachten in de loop van 2016. Daarnaast is een kleine toename (+5) te zien van het aantal Tunesische verdachten richting oktober 2016. De vraag is of deze lijn zich gaat voortzetten. Bij de analyse van nationaliteiten dient wel rekening gehouden te worden met het feit dat een groot deel van de asielaanvragers geen documenten bij zich heeft en dat er bij de registratie en identificatie van die personen in eerste instantie vanuit wordt gegaan van wie ze zelf zeggen te zijn.

ontwikkeling top 10 nationaliteiten verdachten veilige landen

Figuur 9. Nationaliteiten verdachten veilige landen per maand 2016

4.3. Landelijke uitvraag politie-eenheden

Aan alle politie-eenheden is de vraag gesteld of ze al een soortgelijke problematiek hebben gesignaleerd als de eenheid Noord-Nederland. De eenheid Midden-Nederland geeft aan al wel verschillende zaken te hebben behandeld en geeft als opmerking mee dat vervolging te lang gaat duren als iemand uitgezet dient te gaan worden en dat er dan een sepot in verband met landsbelang

plaatsvindt. De vraag is of dit wenselijk is en of er geen andere mogelijkheden zijn om dit soort zaken op te pakken. In hoofdstuk 5 volgt hierover meer. Zoals de landelijke analyse in de vorige paragraaf al aangaf lijkt de problematiek zich niet alleen tot Noord-Nederland te beperken, maar is die daar vooralsnog wel het grootst. Dit strookt met de antwoorden van de overige bevroegde eenheden. Zij zien de problematiek nog niet zo prominent aanwezig maar spreken de verwachting uit dat die mogelijk gaat toenemen als de instroom groter wordt en er meer asielzoekers uit veilige landen in de eenheden gehuisvest gaan worden.

5. Oplossingsrichtingen

We zien een toenemend aantal asielzoekers uit veilige landen dat een zinloos beroep doet op het asielrecht en zo het proces onnodig zwaar belast. De meesten van deze asielzoekers krijgen hier geen verblijfsrecht, maar zijn toch voor lange tijd in Nederland vanwege stroperige procedures. Een deel van de afgewezen asielzoekers blijft illegaal in Nederland (Europa). Een deel van de asielzoekers uit veilige landen veroorzaakt tijdens de asielprocedure overlast op en rond asielzoekerscentra en houdt zich tijdens hun verblijf in Nederland bezig met criminaliteit. De IND verwacht dat deze groep nog zal groeien en dat de problematiek nog zal toenemen, als er geen maatregelen worden genomen.

Voor deze problematiek zijn grofweg 4 oplossingsrichtingen aan te geven;

- Ontmoedigen dat mensen die kansloos zijn voor de asielprocedure naar Nederland komen
- Het I&R-proces anders inrichten.
- Verblijf in Nederland zo kort mogelijk houden en terugkeer te bevorderen
- Voorkomen dat deze groep overlast veroorzaakt en criminaliteit pleegt.

5.1. Wegnemen financiële prikkel

De meeste Marokkanen en Algerijnen die in Nederland asiel aanvragen geven aan dit te doen om economische redenen en het positieve imago van Nederland. Een van deze economische motieven is mogelijk de vertrekpremie die men ontvangt bij vertrek. Bovenop een vergoeding van het vliegticket kunnen afgewezen asielzoekers die zelfstandig terugkeren een premie krijgen. Deze premie is bedoeld om in het land van herkomst opnieuw een bestaan op te kunnen bouwen. Misbruik van deze premie is al eerder aan het licht gekomen en recent (28 september 2016) is deze premie daarom afgeschaft voor asielzoekers uit Albanië, Servië, Kosovo, Macedonië, Bosnië en Montenegro.

Het afschaffen van deze premie voor Marokkanen en Algerijnen (of alle veilige landen) neemt mogelijk een financiële prikkel voor deze groepen weg.

5.2. Communicatie in het land van herkomst

Wellicht loont het om een communicatiestrategie voor Marokko en Algerije te ontwikkelen om de komst naar Europa te ontmoedigen. Mogelijk dient dit zelf uitgebreid te worden naar andere Noord-Afrikaanse landen.

5.3. Sobere opvang

De opvang voor deze groep versoberen. Er zijn aanwijzingen dat asielzoekers binnen Europa kiezen in welk land asiel wordt aangevraagd, afhankelijk van de wijze van opvang. Versobering van de opvang kan bestaan uit het (tot) reduceren van leefgeld. Risico is dat men niets te besteden heeft en makkelijker terugvalt in criminaliteit om aan geld te komen.

Versobering van de opvang voor bepaalde groepen zou Nederland in verhouding tot andere landen onaantrekkelijk kunnen maken. Toepassing van een dergelijke regel kan natuurlijk niet op grond van nationaliteit, maar moet plaatsvinden op grond van de asielprocedure. Bijvoorbeeld spoor 1 of 2 volgers, etc.

Versobering van de opvang zou hand in hand kunnen gaan met het inrichten van aparte opvanglocaties voor deze groepen. Dit schept rust op de andere locaties. Door het inrichten van aparte locaties zijn extra maatregelen zoals meldplicht, huisregels, niet verstrekken vervoerskaart eenvoudiger te handhaven. Een risico van dit beleid is dat ook de overlast geconcentreerd wordt in en rond dit type locatie. Handhaving zou dan rond deze locaties geïntensiveerd moeten worden, dit vraagt extra inzet van de basisteams.

5.4. I&R-proces anders inrichten voor Dublinclaimanten

Eerder werd vermeld dat een groot deel (70-75%) van de asielaanvragers afkomstig uit de veilige landen Marokko en Algerije al eerder in een ander land asiel heeft aangevraagd. In de meeste gevallen is dat in Duitsland geweest. Op hen is de Dublinclaim van toepassing en zij maken geen kans om in Nederland een verblijfsvergunning te krijgen. Zij doorlopen echter wel het gehele registratie- en identificatieproces terwijl dit vaak ook ergens anders al is gebeurd voor de eerste asielaanvraag en het andere land de verantwoordelijkheid draagt voor de verdere procedure. Het doorlopen van het proces door deze groep zorgt ervoor dat de politie in de ID-straat veel van hun tijd aan deze Dublinclaimanten besteed, wat onnodig drukt op de capaciteit. Het naar voren plaatsen van vingerafdrukafname en Eurodac-vergelijking in de ID-straat zou ervoor kunnen zorgen dat het al vroeg in het proces duidelijk is of een Dublinclaim van toepassing is. Deze groep zou dan mogelijk niet het gehele registratie- en identificatieproces

hoeven te doorlopen, maar versheid kunnen worden aangehandeld. Het moet uitgezocht worden of het proces zo in te richten is en of de juridische mogelijkheden er zijn.

5.5. Vroegscreening in het I&R-proces op 'veilige landen'

Tijdens het I&R proces zou de indicatie "Uit een veilig land" kunnen worden meegenomen. Hierdoor kunnen de asielzoekers direct in het juiste IND-spoor geplaatst worden. Is de asielzoeker via een Schengenland gereisd, kunnen ook gronden voor in bewaringstelling aan het licht komen. Dat wil zeggen dat als er aanwijzingen zijn dat de asielzoekers identificatie tegenwerkt of niet meewerkt aan de terugkeer naar het betreffende Schengenland, dat hij of zij in bewaring gesteld kan worden. De belasting voor de politie van deze extra screening is echter erg groot (bij de huidige instroom uit veilige landen +/- 7 AVIM medewerkers per dag).

5.6. Korter verblijf

De (internationale) procedures kunnen sterk verkort worden; Dublinclaimanten zouden binnen een dag naar het land van eerste aanvraag getransporteerd moeten kunnen worden. Dit maakt hun reis overbodig. Dit is geen quick-win oplossing, maar op Europees niveau zou er aan gewerkt moeten worden.

5.7. Toezicht en handhaving

Toezicht en handhaving vergen een intensieve samenspraak tussen COA, politie, DT&V en openbaar bestuur. Opgelegde maatregelen moeten onderling snel en efficiënt uitgewisseld worden, voornamelijk ook om voor de politie duidelijk te maken welke rol zij heeft in het handhaven van opgelegde maatregelen. Het kan bijvoorbeeld gaan om reglement onthouding verstrekkingen (ROV) bij het COA, gebiedsbeperkingen (art 56 Vw) en meldplicht (art 54 Vw) vanuit openbaar bestuur.

Daarnaast is niet altijd duidelijk wat de mogelijke maatregelen zijn om criminaliteit en overlast aan te pakken. Een duidelijke werkinstructie voor AVIM en niet-AVIM medewerkers zou daar helderheid in kunnen brengen. Hierin zou aan de orde moeten komen: het VRIS protocol (vreemdelingen in het strafrecht), toepassen van bevoegdheden uit strafvordering en preventieve maatregelen vanuit de gemeenten. Daarbij kan gedacht worden aan maatregelen in APV ten aanzien van asielzoekerscentra.

5.8. Verkenning juridische mogelijkheden snelle vervolging

Uit een rondvraag bij de eenheden bleek, zoals in hoofdstuk 4 beschreven, dat soms zaken die betrekking hebben op asielzoekers geseponeerd worden vanwege landsbelang. Dit kan gedaan worden als bij voorbeeld de verdachte uitgezet gaat worden naar een ander land omdat daar nog een straf uitstaat, omdat iemands asielaanvraag is afgewezen of omdat de Dublinclaim is geaccepteerd. De vraag is of seponeren van zaken wenselijk is als de verdachte niet gelijk uitgezet kan worden en dus tot uitzetting in vrijheid in Nederland verblijft. Daar geef je een onwenselijk signaal mee af, namelijk dat het plegen van misdrijven niet bestraft wordt tot iemand uitgezet wordt. Samen met het Openbaar Ministerie zal bekeken moeten worden of er geen mogelijkheden tot een vorm van snelrecht zijn waarbij de verdachte snel wordt berecht en als de verdachte schuldig wordt bevonden tot uitzetting in bewaring kan worden gesteld.

6. Conclusie

Uit de cijfers van de IND blijkt dat het aantal asielzoekers uit veilige landen toeneemt. Op dit moment zijn de Marokkaanse en Algerijnse asielzoekers de opvallendste groep. De asielaanvragen van mensen uit de veilige herkomstlanden zijn niet kansrijk en vormen een zware belasting op het I&R-proces en de asielprocedure. Uit een analyse van de IND blijkt dat een groot gedeelte van de asielaanvragers in Spoor 1 behandeld wordt, wat betekent dat er een Dublinclaim mogelijk is.

Ook het aantal ongedocumenteerden blijkt groot, wat op zichzelf ook problemen met zich meebrengt; we weten niet precies wie we binnenkrijgen en afgewezen asielzoekers zonder identiteitspapieren zijn niet altijd even eenvoudig terug te sturen naar het land van herkomst als dat land niet meewerkt.

In de eenheid Noord-Nederland wordt gesignaleerd dat een deel van de asielzoekers uit veilige landen voor overlast en criminaliteit zorgen, het gaat voornamelijk om vermogenscriminaliteit. Een aanvullende landelijke analyse wijst uit dat deze problematiek nu nog voornamelijk (maar niet alleen) in het noorden van het land speelt. Dit komt omdat tot nu toe de mensen uit veilige landen in Ter Apel worden gehuisvest. Hierin komt echter verandering in door de toename van asielzoekers uit veilige landen en de verwachting is dat de problematiek zich meer zal gaan uitbreiden naar gebieden waar deze groepen in de toekomst zullen worden gehuisvest. Daarnaast constateert Noord-Nederland dat een gedeelte van de criminaliteit buiten de eenheid is gepleegd en dat het dus om een mobiele groep gaat.

De onderhavige landelijke analyse wijst uit dat er opvallende zaken zijn te zien in de toename en afname van verschillende nationaliteiten in de loop van 2016. In het begin van het jaar ging het vooral om Albanezen en Georgiërs, die in totaliteit nog steeds de grootste groep verdachten vormen. Vanaf juli 2016 is een sterke toename te zien van Marokkanen en Algerijnen onder de verdachten.

Voor deze problematiek is een eerste aanzet voor aantal oplossingsrichtingen gegeven. De aangedragen oplossingen zijn grofweg ingedeeld 4 richtingen: het onaantrekkelijk maken van de Nederlandse asielprocedure voor kansloze aanvragen; het op een andere wijze inrichten van het I&R-proces om de druk te verminderen,; het verblijf in Nederland kort houden en terugkeer bevorderen en voorkomen dat de genoemde groepen overlast en criminaliteit veroorzaken. De oplossingen zijn niet allemaal even snel te implementeren en aantal vergt betere samenwerking en afstemming met partners. Ook de juridische mogelijkheden en consequenties van de aangedragen oplossingen moeten nog verder onderzocht worden.

De landelijke analyse en de problematiek als geheel roepen ook nog extra vragen op. Het gaat dan om vragen als: Wat is de oorzaak van de sterke toename van het aantal Marokkaanse en Algerijnse asielaanvragers en kunnen we wat aan die oorzaak doen? Waarom nemen de aantallen Albanezen en Georgiër iets af in de verdachtencijfers en kunnen we daar iets van leren? Kunnen we in de toekomst nog een instroom uit andere veilige herkomstlanden verwachten? Al deze vragen verdienen meer aandacht en om de problematiek echt te begrijpen zal hier (en op andere vragen die leven) nog verder ingezoomd moeten worden samen met de relevante ketenpartners.